

ОДРЕБИВАЊЕ КОРИСТОЉУБЉА У КРИВИЧНОМ ПРАВУ

У неколико одредаба посебног дела Кривичног законика (чл. 129. ст. 2, 135 ст. 2, т. 3, 194. ст. 2, 196. ст. 2 и 303. ст. 2) мотив користољубља се појављује као конститутиван елемент тог облика кривичног дела и служи као критеријум апстрактне законске индивидуализације, јер истовремено представља и квалификаторну околност основног кривичног дела. У оваквим случајевима повећана друштвена опасност учиниоца оцењена је већ од стране самог законодавца знатно строжијом казном (нпр. за основно кривично дело из чл. 194. КЗ — одузимање малолетника — казна је затвор до једне године, док је за квалификовано дело — учињено из користољубља — предвиђена казна строгог затвора до десет година). Због оваквог директног навођења мотива користољубља у Кривичном законнику неопходно је, да би се дело квалификовало по том ставу, његово утврђивање и правилано дефинисање. То је утолико неопходније што законодавац није нигде у КЗ прецизирао када се за једно кривично дело може рећи да је извршено из користољубља, иако је у општем делу КЗ, у чл. 26. ст. 3, пружио могућност да се за кривична дела учињена из користољубља изрекне новчана казна као споредна и онда када није прописана законом, док у посебном делу, као што смо већ навели, у неколико случајева помиње овај мотив. Ипак, могло би се рећи да је законодавац инкриминишући као кривично дело прибављање себи или другом противправне имовинске користи и у наслову га одређујући као злоупотребу службеног положаја или овлашћења из користољубља (чл. 314а) у ствари посредно садржински одредио појам користољубља поистовећујући га са стицањем, себи или другом, противправне имовинске користи. Две грешке се, по нашем мишљењу, крију у оваквом одређивању користољубља — изједначење овог мотива са имовинском коришћу и истицање њене противправности. Но како ова одредба није општег карактера, то њену непрецизну формулацију нећемо овде разматрати, него ћемо покушати да реалније одредимо појам користољубља, дајући претходно кратак осврт на његово дефинисање у кривичноправној теорији.

1. *Одређивање користољубља као намере прибављања имовинске користи.* — Најчешће се мотив користољубља у кривичноправној литератури, претежно приликом разматрања кривичног дела квалификованог убиства, изједначује са имовинском коришћу ⁽¹⁾, односно скоро увек се,

(1) Ј. Таховић, Коментар кривичног законика, 1962, стр. 266; В. Златарић, Кривични законик у практичној примјени, 1958, II св., стр. 80; Т. Живановић, Основи кривичног права, посебни део, књ., I, 1938, стр. 21; F. v. Liszt, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, 1911, str. 381.

с обзиром на циљ да се имовинска добит стекне, или чињеницу да је она заиста стечена аутоматски закључује да је једино користољубље мотивационо деловало. Међутим, када се анализира кривино дело крађе или имовинска кривична дела уопште ⁽²⁾, односно кривична дела за која се тражи намера прибављања имовинске користи ⁽³⁾, исти аутори и присталице наведеног одређивања појма користољубља истичу закључак да се као разлог стицања имовинске користи могу појавити и други мотиви.

Чини нам се да је до овако различито схваћеног мотива користољубља код истих аутора дошло због тога што се у анализи овог мотива није настојало да одреди његов општи појам који би обухватио сва кривична дела без обзира на њихов нападни објект, већ су посматрана само поједина кривична дела, па је и сама њихова природа, па нашем мишљењу, утицала на одређивање користољубља. Тако се код кривичног дела убиства као најтежег напада на личност, у случају да је циљ био добијање неке материјалне користи, закључивало увек о користољубљу, док се код кривичних дела код којих је нападни објект имовина, претпостављала могућност да делују и неки други мотиви. Да ли је, можда, природа дела, тј. постојање велике несразмере између вредности коју представља живот човека и имовинске користи чијем се стицању тежи, утицала да се код убиства у циљу добијања имовинске користи искључује деловање неких других мотива, док се код имовинских кривичних дела таква могућност претпоставља?

Овако различито одређивање користољубља код појединих кривичних дела произилази из негативне оцене, неодобравања осуде и поступка једне личности која се због новца или неке друге користи не устручава да лиши живота другу. Међутим, да ли се иза те имовинске користи, а поготово ако је она симболично мала да се једва може говорити о користољубљу ⁽⁴⁾, крије неки други мотив? То би могас да буде нарочито сентимент као сложеније осећање, јер управо убиства најчешће решавају оне најуже интерперсоналне односе у којима су личности међусобно повезане не само имовинском зависношћу већ и љубављу (љубомора) и другим осећањима, и где често и жртва својим понашањем, не само у тренутку извршења, доприноси самом извршењу дела. „Мотиви убиства не само да указују на учиниоца, већ у многим случајевима указују и на однос, и могу се схватити само кроз стална међусобна деловања која формирају мотив односно уклањају инхибиције (сметње). Мотиви не настају у вакууму. Они су узроковани, као што и узрокују. Један од ових узрока често је личност, односно став жртве” ⁽⁵⁾.

Чињеница да се извршењем убиства разрешавају и нека имовинска питања, јер скоро сва убиства повлаче и одређене имовинскоправне последице (нпр. престанак законски обавезног или необавезног издржавања), не сме да наведе на помисао да је у сваком од тих случајева убиство извршено из користољубља, што би се, управо по овако одређеном кори-

(2) Таховић, нав. дело, стр. 388.

(3) Златарић, нав. дело, стр. 128.

(4) Н. v. Hentig; Zur Psychologie der Einzeldelikte, II, стр. 48.

(5) Н. v. Hentig; The Criminal and His Victims, New Haven, Yale University Press, 1948, стр. 397.

стољубљу које се крије иза сваке могућности добијања материјалне користи, могло да закључи. Пошто је та могућност а не истовременост добијања материјалне користи и извршења дела управо за убиство карактеристична, треба опрезно у сваком конкретном случају прилазити испитивању побуда. Отуда у свим случајевима убиства, и нарочито њих, треба свестрано размотрити све околности да би се правилно извео закључак о мотиву користољубља, јер је код убиства, за разлику од деликата код којих је заштитни и нападни објект имовина, та емоционална веза (љубавна, сродничка, суседска), око које се ствара интерперсонални однос између учиниоца и жртве, често извор оних мотива који су из привидног користољубља јаче мотивационо деловали.

По нашем мишљењу треба у сваком поједином случају разликовати, нарочито у ситуацији остварене имовинске користи, временски моменат јављања и задовољења користољубља. Ако је једино оно, или удружено са другим побудама, навело учиниоца на извршење кривичног дела, правно квалификовано, постоји убиство из користољубља. Међутим, у случајевима у којима се користољубље активира у личности (личност га постаје свесна, одн. тежи његовом задовољењу) и реализује у стварности после извршеног убиства (нпр. после лишења живота мотивисаног осветом, учинилац у стану жртве случајно открива драгоцености које и одузима) постоји, по нашем мишљењу, увек реални стицај кривичног дела убиства и крађе. С друге стране, мала, незнатна имовинска корист остварена убиством не може и не треба да завара траг правих психичких покретача дела и да наведе на закључак да је увек користољубље у питању ⁽⁶⁾.

Други је случај ако је учинилац убиства тежио и планирао стицање знатније имовинске користи, а остварио је само делимично или није уопште. У том случају ипак постоји убиство из користољубља, јер за његову квалификацију није битно остварење имовинске користи већ побуда да се она оствари, наиме, док имовинска корист указује више на одређени спољашњи ефекат, користољубље је, као психички фактор, унутрашњи покретач ⁽⁷⁾.

2. *Одређивање користољубља као безобзирне егоистичке тежње.* — Поред раније наведеног, у зависности од врсте кривичног дела различито тумаченог мотива користољубља, у кривичноправној теорији налазимо и такву интерпретацију по којој користољубље није олично само у имовинској користи или намери да се она стекне, већ се одликује и неким

(6) У том смислу се и у образложењу пресуде Врховног суда НР Србије (Кж 695/61) истиче значај временског фактора за квалификацију мотива користољубља: »Из образложења првостепене пресуде види се да је првостепени суд стао на становиште да се оптужени није руководио користољубљем приликом извршења убиства. Ово становиште је правилно и поред утврђене чињенице да је опт. после извршења убиства узео новац убијене К. и исти прикрио. Правилност овог схватања је у томе што се опт. одлучио на узимање новца, прикривање истог и каснијег евентуалног трошења тек после убиства, те се не може узети да је опт. делао из користољубља... Према томе, првостепени суд правилно поставља разлику између користољубља као мотива који претходи извршењу дела као свог производа, и понашања оптуженог према новцу убијене, насталом стицајем околности.«

(7) Fuld, Das Motiv im deutschen Strafrechtsgesetzbuche, *Goldammer's Archiv*, XXXI, стр. 324. О разлици између имовинске користи и мотива користољубља говори и А. Thomsen »Untersuchungen über den Begriff des Verbrechensmotivs. München, 1902, стр. 288.

допунским, за њега специфичним обележјима. Користољубље, наине, постоји „кад се жеља за стицањем економских добара јавља у неуобичајеној, у нездравој, у неморалној мери... , као стремљење за властитом коришћу која не уважаје у довољној мери интересе других, па се уследије тога налази у опреци са заповједима морала” (8); или представља „безобзирну егостичку тежњу, односно стремљење да се постигне имовинска корист по сваку цијену” (9).

Оваквим дефинисањем користољубља не открива се његова садржина, тј. шта оно као психолошка појава представља, већ се само даје његова етичка оцена истицањем елемента неморалности и егоизма. Међутим, одовјено је питање садржајног одређивања сваког мотива, па и користољубља, од њихове негативне етичке оцене која се мора сагледати кроз конкретне, и за сваки појединачни мотив друге етичке захтеве и мерила, а не путем апстрактне формулације да се налази „у опреци са заповједима морала”. Но како од етичког вредновања мотива користољубља не зависи и одређивање његове садржине, то се у ово питање нећемо упуштати.

3. *Одређивање користољубља као намере богаћења.* — У кривично-правној литератури често је користољубље схваћено и тако да за његово постојање у конкретном случају није довољна само намера прибављања имовинске користи, већ намера богаћења (10), садржајно одређена као жудња за богаћењем, за задовољењем своје новчане и имовинске похлепе (11).

Међутим, иако је пре реализације, или, боље рећи, задовољења мотива користољубља на објективан начин извршењем кривичног дела, намера и циљ богаћења финални део мотивационог процеса, ипак се у психолошкој класификацији и структури мотива уопште не види место које користољубље, на овакав начин одређено, заузима.

4. *Одређивање користољубља као карактерне црте личности.* — Дефинисање користољубља као карактерне црте личности, које се такође среће у теорији, можемо оценити као једини покушај отклањања претходно истакнутог недостатка да се одређивањем користољубља као намере за богаћењем не открива место које овај мотив, као психолошка појава, у класификацији свих мотива заузима. Наине, неки теоретичари оцењују користољубље као карактерну црту личности, истичући и његову трајност, као „навикнуту тежњу туђем добру” или „као психолошко стање које стално и по својој природи интензивно надражује кривца на противправно искоришћавање туђег иметка... , кад кривац већ из навике осећа задовољство, уживање у противправном присвајању туђег иметка...” (12). Насупрот њима, други теоретичари кривичног права наглашавали су да за постојање мотива користољубља није пресудна чињеница да ли је оно

(8) С. Франк, Казнено право, Загреб, 1955, стр. 216.

(9) Златарић, нав. дело, стр. 80

(10) С. Stooss, Lehrbuch des österreichischen Strafrechts, Wien und Leipzig, 1910, стр. 316.

(11) Таховић, нав. дело, стр. 388.

(12) С. Суботић, Мотив и његов значај у кривичном праву и југословенском Кривичном законнику, Нови Сад, 1938, стр. 236, 237.

трајнија особина личности (13), већ да се о њему може говорити и ако је само једнократним поступком испољена.

Дефинисање мотива користољубља као карактерне црте личности, при чему би правилније било правити разлику између постојања особине и упорности њеног испољавања у одређеном правцу, без обзира да ли се истиче или негира њена трајност, не уноси ништа реалније у одређивање појма користољубља, јер се нужно повезује са присвајањем туђег иметка, дакле, са елементом који је, као што смо раније истакли, недовољан да сам по себи садржински одреди мотив користољубља.

5. *Одређивање користољубља као безразложне тежње за стицањем имовинске користи.* — Потреба јединственог одређивања користољубља произилази из саме његове природе, одн. из чињенице да оно, као психолошки фактор, за сваку личност има исти садржај. Користољубље може бити, као тежња за количински одређеном имовинском користи, у различитом обиму испољено и на различите друштвено дозвољене или забрањене начине задовољено, али су оба ова својства везана за саму радњу која треба да послужи задовољењу користољубља или неке одређене потребе, а нису одлике самог психичког елемента који је за све учиниоце кривичних дела и људе уопште истоветан. У настојању да се користољубље јасно и свеобухватно одреди, потребно је претходно анализирати мотив уопште, одн. диференцирати природу потреба које, по учењу психолога (14), формирају мотиве различитог квалитета и то: биолошке (урођене) и социјалне (стечене). У скали социјалних мотива помиње се и тежња за стицањем имовине чији су разлози, бар према резултатима многих испитивања, веома различити. Међутим, док за психологију, пошто у оквиру мотивација испитује само психолошки процес њеног развоја, није од значаја конкретна појава која изазива мотив, за кривично право, које проучава један специфичан начин његовог задовољења путем извршења кривичног дела, утврђивање врсте доживљене потребе је неопходан услов индивидуализације кривичне санкције. И док мотив за стицање имовинске користи произилази из одређених доживљених потреба, тј. одражених у свести и вољи да се на одређени начин (друштвено допуштен или забрањен) задовоље, одсуство ових потреба пре жеља за стицањем имовинске користи сведочило би о постојању мотива користољубља. Сва остала стицања имовинске користи могла би да се разложе на своје подврсте према карактеру тих потреба. Мотив користољубља бисмо, отуда, могли да одредимо као *безразложну жељу* за стицањем имовинске користи, када мотив за стицањем имовинске користи не почива на некој доживљеној оправданој потреби, већ се поистовећује са намером богаћења коју смо, као елемент дефиниције једне групе теоретичара, раније навели.

Отуда смо сматрамо да је за одређивање користољубља у сваком конкретном случају пресудна оцена која се заснива не толико на околностима

(13) Н. Erba-Tissot, Motiv und Gesinnung im Strafrecht., Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht, 1949, стр. 272.

(14) Н. Рот, Психологија личности, Београд, 1963, стр. 80, 81. Мотив схваћен као тренутна преовлађујућа потреба истиче и аустријски криминолог R. Grassberger, Das Problem der Kombination der Verbrechensursachen, Kriminalbiologische Gegenwartsfragen, Heft 2, 1955, стр. 58.

кривичног дела (нпр. намера стицања имовинске користи), већ његове генезе, односно на томе да ли се учинилац на дело одлучио због нескривљене незадовољене и неопходне потребе, која не мора бити искључиво новчане природе (нпр. исплата дуга), али се новчано може изразити (нпр. новац за неодложни пут) или из чисте жеље за имовинском коришћу. О мотиву се због тога, као разлогу стицања имовинске користи, може правилно закључити тек спецификацијом потреба које треба задовољити, или на основу њиховог одсуства у случају чисте жеље за добитком⁽¹⁵⁾. Тако би се, по нашем мишљењу, оно што многи аутори уместо користољубља код имовинских кривичних дела наводе тешко имовно стање, не одређујући и које психичко стање односно мотив они изазивају, могло одредити као: мотив за стицањем ради задовољења неопходних животних потреба и мотив за стицањем ради задовољења тренутне (изненадне) неопходне потребе. Остали мотиви за стицањем — мотив за стицањем ради вођења лаког живота, ради задовољења страсти, поред тога што уместо користољубља откривају праве мотиве (нпр. сексуални мотив, коцкарску или карташску страст) указују и на мере које у поступку ресоцијализације треба примењивати (нпр. развијање радних навика, лечење алкохолизма и друге). Пошто се код кривичног дела убиства не чини директно напад на имовину него на личност, то се често и нема одређена представа о циљу у коме се имовинска корист стиче, дакле о спецификованој потреби, већ мотивационо делује чисто бескрупулозна жеља за добитком. Наиме, код овог кривичног дела добијање материјалне користи је удаљено, а не истовремено са моментом извршења (као нпр. крађе животних намирница) па већ само то одлагање не указује на неопходност задовољења потребе ако је она постојала, или указује на чисту жељу за добитком који ће се тек касније распоредити за одређене потребе, којих увек и има. Отуда се код кривичног дела убиства чешће него код имовинских кривичних дела јавља користољубље као чист мотив за стицањем имовинске користи, независно од тога да ли се она добија одмах или не, без одређених потреба које су мотивационо деловале, подударујући се често с нестрпљењем да се добије и иначе по правним нормама остварљива имовинска корист (нпр. убиство ради добијања наследства или премије по уговору о доживотном издржавању, убиство другог наследника ради повећања наследног дела и др.).

У случају да је та потреба заснована на праву не би се могло говорити о користољубљу⁽¹⁶⁾, па би се отуда имовинска корист, којој се тежи,

(15) О форми социјалне нужности мотива користољубља, али не и социјалне диференцијације мотива за стицањем имовинске користи, о којој је овде реч, говори и Суботић, нав. дело, стр. 238.

(16) Welzel такође сматра да учинилац не делује из користољубља ако има правни захтев на имовинску корист, Н. Welzel, Das Deutsche Strafrecht, 9. Aufl. 1965, стр. 256. Противправност искористишавања туђег иметка истиче и Суботић, нав. дело, стр. 236. Супротан став заузима Златарић, наводећи да онај који убија свог дужника да му одузме новац и тако наплати свој дуг поступа из користољубља. Међутим, у сличној ситуацији оправданог потраживања, убиство крадљивца који трчи са украденом ствари у циљу да се спречи губитак ствари, исти аутор негира убиство из користољубља, нав. дело, стр. 81. Т. Живановић такође сматра да није потребно да је намеравана корист противправна код убиства (нав. дело, стр. 21), док је противправност код преваре потребна (нав. дело, I, 1939, стр. 139), наравно ако се ради о користољубивој превари.

требало да одликује противправношћу. Овакво одређивање користољубља повлачи и одговарајуће објективне последице. Конкретно дело, нпр. убиство ради наплате дуга, дакле по правним нормама оправданог потраживања, а према наведеној могућној садржини мотива за стицањем неоцењивог као убиство из користољубља, представљало би идеални стицај између убиства и самовлашћа или обично убиство. Други је случај, и он свакако не искључује постојање користољубља, ако учинилац тек убиством ствара такву ситуацију у којој се активира правни захтев за имовином (нпр. убиство ради добијања наследства). Код лакших имовинских кривичних дела, међутим, а нарочито ситних крађа у самоуслугама, не би се толико могло говорити о користољубљу колико о једном другом мотиву, наиме о мотиву који се због тренутне, спољашњим околностима изазване жеље управо за тим предметима, и немогућности да јој се одупре, пре може назвати клептофилијом. Отуда и теоретичар Ханс Хентиг за овакве крађе истиче да су оне пре тријумф савремене технике, него право користољубље иначе непорочног појединца (17).

У одређивању мотива користољубља појављује се и питање да ли корист којој се тежи, без обзира да ли је и стечена, треба и мора да буде само имовинске природе. Иако се као елемент наше дефиниције појављује стицање имовинске користи (18), напомињемо да се у литератури појам користи често тумачи знатно шире, тако да поред имовинске може да обухвати и неимовинску, телесну (19) или моралну корист (20). Међутим, овакво одређивање користи за мотив користољубља не само да је непотребно него је и нетачно. Наиме, иза тежње за стицањем имовинске користи, као и пре постојања жеље за осећањем неке телесне или моралне користи, делују други мотиви, стоје друге урођене или стечене потребе (нпр. сексуални мотив, задовољење неопходне животне потребе и др.) или мотив самопотврђивања, доминације и престижа. Захтев да се о мотиву користољубља суди и просуђује само кад је објективизован имовинском коришћу, уклапа се у структуралну класификацију мотива у оквиру психолошке теорије. Овакво одређивање појма користи кад је у питању мотив користољубља не искључује могућност да се она тумачи и шире, у случају да се у законском бићу кривичног дела појављује изричито неимовинска корист или корист уопште (чл. 156. ст. 2, 296, 315, 324, 326) (21).

Свакако да је у пракси разграничење између појединих ових мотива врло суштинан задатак, али сматрамо да се подробном анализом оних околности које на поједине од ових мотива могу да укажу, не би у великом броју случајева погрешило. Примера ради да наведемо само мотив за стицањем ради задовољења животних потреба, где би се као провера овог

(17) Н. v. Hentig, нав. дело, I, стр. 52.

(18) Имовинска корист истиче се и код Заатариа, нав. дело, стр. 81, као и у већем делу немачке литературе, Schönke—Schröder, Strafgesetzbuch. Kommentar, 7. Aufl., 1954, стр. 600.

(19) С. Франк, Казнено право, Посебни дио, I свезак, Загреб, 1934, стр. 37.

(20) Т. Живановић, нав. дело, стр. 21.

(21) О томе опширније М. Радовановић. Нека питања о појму користи у кривичном праву, *Анали Правног факултета у Београду*, 1956, бр. 3, стр. 334.

мотива, ако окривљени на њега указује, могли да појаве: првенствено његово имовно стање, висина прихода ако је запослен, издржавање породице, могућност зараде на другом месту итд., а то су све објективно проверљиви и отуда поуздани подаци. Но сваки конкретан случај треба посебно оцењивати и доносити закључак, било о користољубљу било о другим мотивима за стицањем, на основу одређених околности које на њих указују, а не према самом законском тексту, нарочито кад су поједини од ових мотива у њему посредно садржани (чл. 259. ст. 3 — мотив за стицањем ради задовољења животних потреба или чл. 249. — намера прибављања противправне имовинске користи).

Морамо нагласити да су се ова излагања односила на она дела код којих се једнократним чињењем стицање имовинске користи појавило као циљ, док кад је реч о кривичним делима из заната, или у виду занимања, нема сумње да су она учињена из мотива користољубља, иако су можда прибављена средства за живот, јер указују на спремност и манир, навику учиниоца да без признатог облика рада стиче новчана средства. То указује не само на његову жељу за олаким стицањем имовинске користи, већ и на потиснут „смисао за уредан живот од рада и одвратност према раду” (22), што у односу на социјалистички принцип награђивања према раду представља најгрубљу противречност. Вероватно је због тога користољубље и оцењено као ниска побуда, што се може закључити из формулације законског текста „из користољубља или других ниских побуда”.

6. *Решење проблема de lege ferenda.* — Одсуство јединственог теоријског тумачења користољубља, било да су у питању само нека кривична дела или сва дела с обзиром на законску могућност изрицања новчане казне у случају да су мотивисана користољубљем, изазива неједнаку судску праксу и отуда различити третман појединих учинилаца. Делимична анализа судске праксе по кривичним делима код којих је намера прибављања противправне имовинске користи, а не мотив користољубља, битан конститутиван елеменат кривичног дела, показаше да се у овим случајевима мотив уопште није одређивао и да се на питање која је била врста побуде у конкретном случају, прегледом судских списа редовно није добијао одговор. Следећа табела показаше нам у којој сразмери од укупног узорка за поједина кривична дела против друштвене и приватне имовине (609 случајева) мотив уопште није испитиван, вероватно зато што се због законске формулације намере прибављања противправне имовинске користи, а у одсуству обавезног тумачења овог израза, мотив користољубља у тим случајевима претпостављао.

(22) Суботић, нав. дело стр. 236.

Утврђивање побуда код условне осуде (21)

Таб. 1.

Кривично дело	Мотив наведен		
	У образложењу одмеравања и одлагања казне	само у диспозитиву пресуде	Укупно
Чл. 249.	120	119	239
Чл. 250.	82	31	113
Чл. 258.	44	32	76
Чл. 259.	45	56	101
Остала крив. дела из главе XX КЗ	37	43	80
Укупно:	328	281	609

Ако се подаци из ове табеле упореде са подацима који указују на структуру мотива посматраних кривичних дела (Табела 2), видеће се да је у највећем броју код њих заступљен мотив користољубља, у 368 случајева, а из претходне табеле да је суд о њему у 281 случају аутоматски закључивао, на основу законске формулације — намера прибављања противправне имовинске користи — и отуда га само у диспозитиву, а не и у образложењу судске пресуде изразио.

Таб. 2.

Врсте побуда код кривичних дела из гл. XX КЗ

Кривично дело	Користољубље	Остали мотиви	Укупно
Чл. 249.	162	79	241
Чл. 250.	66	47	113
Чл. 258.	34	39	73
Чл. 259.	63	39	102
Остала крив. дела из главе XX КЗ	43	37	80
Укупно:	368	241	609

Нејасност теоријског одређивања појма користољубља и, услед тога, тешкоћа његовог конкретног утврђивања у пракси, захтева неопходно обавезно тумачење израза користољубље, што је у циљу постизања јединст-

(21) У табели бр. 1 и 2 изражени су делимични подаци из прикупљеног материјала у току 1965. год. за рад на теми »Условно осуда, судска опомена и ослобођење од казне«, добијени у Институту за криминолошка истраживања у Београду.

вене примене закона у неким страним правима и учињено⁽²⁴⁾. У нашој судској пракси се у погледу одређивања користољубља заступа толико екстензивно тумачење да се чак и прибављање користи за друго, иако је овде реч о мотиву помоћи, квалификује као користољубље⁽²⁵⁾.

У складу са учињеним разматрањима, дело извршено из мотива користољубља могло би се одредити као дело мотивисано безразложном и неоправданом тежњом за стицањем противправне имовинске користи, односно за богаћењем.

Загорка Силић

РЕЗЮМЕ

Определение користолюбия в уголовном праве

В статье делается попытка определить користолюбие в силу того обстоятельства, что уголовно-правовая теория не дает данному понятию надлежащее точное определение, а югославское уголовное законодательство вообще и не определяет его. Существующее понимание, опирающееся на основные элементы, являющиеся к тому же у многочисленных теоретиков различными при определении понятия користолюбия, приводят автора к выводу о наличии четырех дефиниций користолюбия: намерения приобрести имущественную выгоду, жадного эгоистического стремления, стремления к наживе и характерной черты лица. Критический подход к указанным определениям приводит автора к выводу, что ни одно из них не определяет мотив користолюбия по его содержанию, в силу ли того, что указывает больше на этическую сторону мотива (определение користолюбия как жадного эгоистического стремления), или же потому, что указывает только на заключительную, а не на причинную часть действия (определение користолюбия как стремления к приобретению имущественной выгоды). В заключительной части, охватывающей определение користолюбия как беспричинного стремления к приобретению имущественной выгоды, автор излагает свое определение понятия користолюбия, указывая одновременно и на элементы, выделяющие данный мотив среди остальных мотивов стяжания.

В статье также указывается на необходимость определения законного термина користолюбия не только потому, что оно по разному определяется в теории, но и потому, что приводит и к ошибочному применению на практике, что автор и подкрепляет рядом судебных решений.

(24) Тако, на пример, Кривични законик СР Чехословачке, од 29. новембра 1961, г. у чл. 89. ст. 4. одређује да је кривично дело извршено из користољубља ако учинилац систематски и дуже време кривичном делатношћу обезбеђује ма и делимично изворе прихода. *КЗ Чехословачке*, превод Института за криминологику и криминалистичка истраживања у Београду, 1965.

(25) На пример став изражен у пресуди Врховног суда Југославије Кж 36/65 од 16. децембра 1965. г. О критици оваквог тумачења појма користољубља вид. рад др Атанацковића, Да ли је кривично дело учињено из користољубља ако је њиме прибављена корист за друго, *Анали Правног факултета у Београду*, 1966, јун—децембар, стр. 505.

SUMMARY

Definition of Self-interest in the Criminal Law

An attempt is made in the paper to define self-interest, because this notion is not clearly determined in the criminal and legal theory, while the Yugoslav criminal legislature does not define it at all. The author examines the existing conceptions grounded on basic elements, which greatly vary in authors who tried to determine the notion of self-interest, and concludes that there are four definitions of self-interest: the definition of self-interest as an intention to gain property; as a ruthless egoistic aspiration; as an intention of enrichment, and as characteristic traits of a person. After a critical review of these definitions the author concludes that neither of these defines the motive of self-interest, as to its content, either because it points more to the ethical appraisal of this motive (determination of self-interest as a ruthless egoistic aspiration), or because it points only the final, but not the causative part of the willing process (determination of self-interest as an intention to gain property). In the last part, which deals with the definition of self-interest as an unreasonable aspiration after gaining property, the author gives his own definition of the notion of self-interest, indicating, at the same time, the elements which distinguish this motive from other motives for gain.

The need for an obligatory interpretation of the legal terms of self-interest is pointed in the paper, not only because of the different definitions in theory, but because of the wrongful determination in practice. Exemples of some adjudications are given to corroborate this assertion.

R É S U M É

Détermination de la cupidité dans le droit criminel

Dans ce travail on a essayé de déterminer en quoi consiste la cupidité, justement parce que cette notion n'est pas définie avec précision dans la théorie du droit criminel, d'autre part la législation pénale yougoslave en général ne la définit pas. Les conceptions existantes basées sur les éléments fondamentaux, qui sont lors de la détermination de la notion de cupidité différents chez de nombreux théoriciens, ont incité l'auteur à tirer la conclusion qu'il y a quatre définitions de la cupidité: la détermination de la cupidité en tant qu'intention de se procurer des avantages patrimoniaux; en tant que tendance inconsidérément égoïste; en tant qu'intention d'enrichissement et en tant que trait caractéristique de la personnalité. L'analyse critique de ces définitions a permis à l'auteur d'arriver à la conclusion qu'aucune d'elles ne détermine le motif de la cupidité quant à son contenu, soit parce qu'elle attire davantage l'attention sur l'estimation éthique de ce motif (la détermination de la cupidité en tant que tendance égoïste inconsidérée), soit parce qu'elle fait ressortir uniquement le processus final et non point la partie causale du processus voulu (la détermination de la cupidité en tant qu'intention de se

procurer des avantages patrimoniaux). Dans la dernière partie, qui traite de la cupidité en tant que tendance immotivée de l'acquisition des avantages patrimoniaux l'auteur a formulé sa définition de la notion de cupidité, en y attirant l'attention en même temps sur les éléments qui distancent se motif des autres motifs pour l'acquisition.

Dans ce travail a été également signalée la nécessité de l'interprétation légale du terme cupidité, non seulement à cause de sa détermination différente dans la théorie, mais aussi à cause de la spécification erronée dans la pratique, ce qui est corroboré par les données d'un certain nombre de décisions judiciaires.